

You have downloaded a document from

The Central and Eastern European Online Library

The joined archive of hundreds of Central-, East- and South-East-European publishers, research institutes, and various content providers

Book: Докторантски четения : Икономическа социология : Сборник с доклади
Doctoral Readings : Economic Sociology : A Collection of Papers

Location: Bulgaria

Author(s): Lyubomir Krumov

Title: Етимология и същност на корупцията
Etymology and Essence of the Corruption

URL: <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1405808>

ЕТИМОЛОГИЯ И СЪЩНОСТ НА КОРУПЦИЯТА ETYMOLOGY AND ESSENCE OF THE CORRUPTION

Любомир Крумов, докторант, УНСС
Lyubomir Krumov, PhD student, UNWE
e-mail: dred_671@abv.bg

Резюме: Публикацията се съсредоточава върху етимологията и същността на корупцията. Представени са заплахите и негативните ефекти на корупцията, които изискват ефективни мерки за нейното противодействие. Разгледана е етимологията на думата корупция. Анализирани са същността на корупцията. За целта са използвани научни публикации и документи от международни организации, включително директиви и други правни документи. Заключение е, че предотвратяването на корупцията и успешната борба с нея са от основно значение за защита на ценностите на Европейския съюз и правата на неговите граждани, както и за поддържане на върховенството на закона и доверието в публичните институции.

Ключови думи: корупция, дефиниция, прозрачност

Abstract: The publication focuses on the etymology and nature of corruption. The threats and negative effects of corruption are presented, which require effective measures to counteract it. The etymology of the word corruption is examined. The nature of corruption is analyzed. For this purpose, scientific publications and documents from international organizations, including directives and other legal documents, were used. The conclusion is that preventing corruption and successfully combating it are of fundamental importance for protecting the values of the European Union and the rights of its citizens, as well as for maintaining the rule of law and trust in public institutions.

Keywords: corruption, definition, transparency

Увод

Корупцията е явление, което се среща на много места по света. Въпреки че привлича вниманието на изследователите от десетилетия и се създават редица мерки срещу нея, явлението остава едно от най-значимите политически предизвикателства, пред които са изправени държавите (Spyromitros & Panagiotidis, 2022). Нещо повече, в резултат на глобализа-

цията на пазарите и нарастващата конкуренция между международните компании, се създават благоприятни условия за развитието ѝ, особено в развиващите се страни (Pore, 2000). Корупцията е сред основните заплахи пред развитието на държавите (Петрунов, 2019).

Проблемът с корупцията произтича от многобройните негативни ефекти, които тя има за всеки един аспект от обществения живот. Изследванията показват, че корупцията оказва отрицателно влияние върху нивата на чуждестранни инвестиции (Mauro, 1995), води до намаляване процента на възникване на нови работни места и повишава цените на продуктите и услугите (Tanzi, 1998; Nwabuzor, 2005) и като цяло ограничава икономическия растеж (Shleifer & Vishny, 1993). Наред с тези негативни ефекти корупцията има и други отрицателни последици, например изразяващи се в развитие на благоприятна среда за различни престъпни дейности (Petrunov, 2010; Stamenkov and Petrunov, 2025), недоверие към институциите (Yanev and Petrunov, 2022), включително от жертви на престъпления (Petrunov, 2025a; 2025b) и редица други.

Корупцията по-своята същност е глобално явление, което подкопава демокрацията, принципите на правовата държава, правата и свободите на човека, мира и международната сигурност. По данни на Организацията на обединените нации цената ѝ в световен план е 5% от световния БВП (United Nations, 2018).

Както в световен мащаб, така и на ниво Европейски съюз (ЕС) корупцията е основна пречка за устойчив растеж на икономиката, което възпрепятства подобряването на благосъстоянието на гражданите в едно демократично общество чрез отклоняване на публичния ресурс. Високите нива на корупция подкопават ефективността на публичните разходи и водят до задълбочаване на социалните неравенства. Тя трудно може да бъде количествено определена, но съгласно оценката на специализираните институции и органи, каквито са Международната Търговска камара, Трансперънси Интернешънъл, Световният икономически форум, корупцията струва на ЕС най-малко 120 милиарда евро годишно. А други оценки определят, че „цената на корупцията в ЕС е между 179 милиарда евро и 990 милиарда евро годишно“ (RAND Europe, 2016: 1).

Значение на думата „корупция“

Корупцията като социално явление датира още от дълбока древност. Позната е и съпътства цялостното развитие на човешкото общество от момента, в който постепенно започват да се създават държавите, да се налагат общоприети норми в обществата им и създаване на съответния длъжностен апарат, който трябва да следи за спазването им в общественоеикономическия живот на държавните образувания.

Думата корупция произлиза от латинския глагол „corumpere“, който има много значения като „покварявам, развърщам, развалям, унищожавам и др.“. Латинската дума „corruptio“ означава подкуп. Както в древността, така и днес „прилагателното „корумпиран“ винаги се свързва с това, да подкупиш някого с пари или някаква друга материална облага. Тази дума се състои от два корена „cor“, което означава „сърце, душа, разум“ и „ruptum“, означаващо „разваля, унищожаване“. Разгледано от тази позиция, разрухата на материалното и духовното, което следва човешкия път от древността и до днес, се възприема като негативно явление, унищожаване нормалните възприятия на хората за обществото (Петкова, Киряков и Димитров, 2019).

Понятието „корупция“ е етимологически свързано и с латинската дума „cor-ruptio“, която буквално означава „разваленост“, „изхабеност“, „лошо състояние“. Второто ѝ значение е очертано като „лъжливост“, „подкупност“.

Речникът на българския език (изд. на БАН, 1995 г., т. 8) дефинира корупцията като „покваряване, развърщане на длъжностно лице или пък политически деятел чрез подкупи и материални облаги, деморализиране“. Тази дефиниция е много близка до ненаучното определение на думата и социалното понятие „корупция“, намиращо проявление в българското гражданско общество.

Същност на корупцията

Правени са много опити за дефиниране на корупцията. Едно от тези определения за корупция е „поведение, което се отклонява от формалните задължения на обществената роля, с цел придобиване на частни (лични, семейни или за близкото обкръжение) финансови или статусни

облаги или нарушава правилата срещу действия, целящи лично облагодетелстване“ (Nye, 1967).

При изучаване на дадено понятие или явление, каквото е корупцията, може да се подходи като първоначално се изведе дефиниция на това понятие, а на по-късен етап се анализира. Друга възможност е да се изведе определението едва след анализа на конкретни примери, касаещи дадено явление. Този подход до голяма степен се доближава до разбирането на Макс Вебер (2005), според който изследователят не трябва да започва с формулирането на дефиниция, а същата следва да бъде изведена от анализа на конкретни примери. Тя трябва да се конструира постепенно след анализ на всеки един от елементите на определението на конкретно понятие.

Въпреки, че все още не съществува общоприета дефиниция, определения за корупцията все пак съществуват. Те са създадени в рамките на международни организации или са изработени за целите на международни актове за противодействие на корупцията. В българското законодателство все още няма легална дефиниция на понятието корупция.

Едно от популярните определения на това понятие е създадено от международната организация Transparency International, според която корупцията е „злоупотреба с поверена власт за извличане на лична изгода“ (Pore, 2000). Тя се отнася както до корупцията в публичния, така и в част от частния сектор. По отношение на публичния сектор, дефиницията се отнася до голямата политическа и административна корупция. Частният сектор, освен бизнеса, също включва и медиите, както и гражданските организации.

Съгласно определението, съдържащо се в Гражданската конвенция за корупцията¹, ратифицирана със закон, приет от 38-ото Народно събрание на 10 май 2000 г., в сила от 1 ноември 2003 г., част от действащото българско законодателство, корупция е „искането, предлагането, даването или приемането, пряко или косвено, на подкуп или всяка друга неследваща се облага или обещаването на такава, което засяга надлежното изпълнение на някое задължение или поведението, което се изисква от приемания подкупа, неполагащата се облага или обещаването на такава.“

---

¹ Достъпна в интернет на адрес: https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2018/02/26/grazhdanska-konventsiya-koruptsiya.pdf

Според Директива (ЕС) 2017/1371 на европейския парламент и на съвета от 5 юли 2017 година относно борбата с измамните, засягащи финансовите интереси на Съюза, по наказателноправен ред² пасивна корупция са „действията на публичен служител, който пряко или чрез посредник поиска или получи облаги, независимо от естеството им, за себе си или за трето лице, или приеме обещание за такава облага, за да извърши или да се въздържа от извършването на действия в съответствие със своите служебни задължения или при изпълнението на своите функции по начин, който вреди или има вероятност да навреди на финансовите интереси на Съюза.“.

Активната корупция в Директивата е определена като: „действията на всяко лице, което пряко или чрез посредник обещае, предложи или предостави облаги, независимо от естеството им, на публичен служител за него или за трето лице, с оглед извършване или въздържане от извършване на действия от служителя в съответствие със служебните му задължения или при изпълнението на неговите функции по начин, който вреди или има вероятност да навреди на финансовите интереси на Съюза.“

Всички тези определения, дадени в международните актове, имат за цел въвеждане на минимални стандарти при определяне на корупцията. Те са задължителни за държавите, които са ги ратифицирали, но и им е дадена възможност да надградят тези минимални стандарти като въведат допълнителни мерки за превенция и борба с корупцията.

Разпространение на корупцията

Когато говорим за корупцията, безспорно това е едно негативно социално явление, което е изключително адаптивно и се развива в зависимост от развитието на човешкото общество, като обогатява своите форми, следвайки тенденциите на това развитие, а именно глобализация на икономиката, дигитализация, електронни форми за разплащания и други.

Показател за разпространение на корупцията и начина, по който това се възприема от обществата представляват изследвания на международната организация Transparency International, която изготвя индекс за възприемане на корупция. Индексът се публикува от 1995 г. и с него се измер-

² Достъпна в интернет на адрес: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1371>

ва възприятието за разпространението на корупция в публичния сектор на различни държави по света. Индексът заема стойности от 0 (висока корупция) до 100 (ниска корупция) като самата стойност представлява средно аритметично на индикатори, измерени от авторитетни международни институции и организации.

Индексът показва какво е нивото за корупция в дадена страна, така както се възприема от представители на бизнеса, анализатори и анкетиран експерти. Той е комплексен индикатор, създаден на базата на 13 различни изследвания, проведени от 12 независими една от друга международни институции и изследователски организации. Основава се на аналитични доклади, оценки и възприятия на чуждестранния бизнес, академичните среди и анализатори на политическия и икономическия риск.

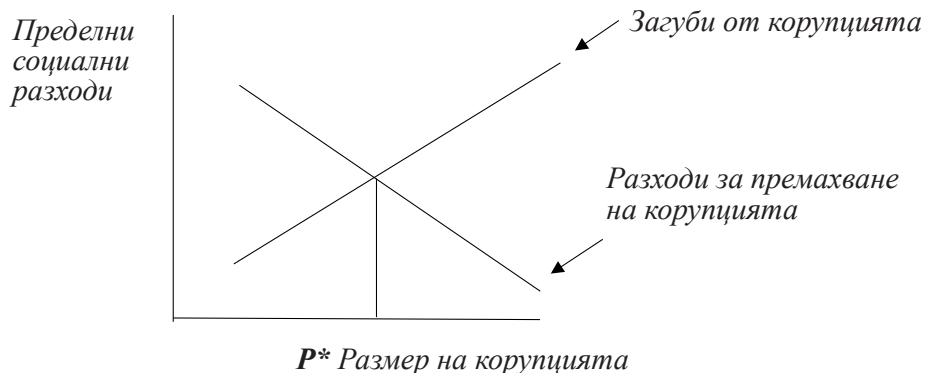
Институциите, които предоставят информация за индекса, са: Световен икономически форум, Economist Intelligence Unit, Freedom House, Фондация „Бертелсман“ (2 изследвания), Световен проект за правосъдие, Global Insight – Център за изследване на световните пазари, Институт за управленско развитие (Център за световна конкурентоспособност), Университет в Гьотеборг (Varieties of Democracy Institute), Група за оценка на политическия риск, Световна банка, Консултантска група за изследване на политическия и икономическия риск, Африканска банка за развитие.

Индексът за възприемане на корупцията за 2024 год. измерва нивата за възприемане на корупцията в публичния сектор в 180 държави и територии по света. Най-ниски нива на корупция са измерени в Дания, а именно 90 от 100. Видно от индекса е, че оптималното ниво на корупцията не може да бъде нула или 100 по методологията на Transparency International. Това показва, че не можем да говорим за нулева корупция в дадена държава или общество.

Такова е и становището на проф. Робърт Клитгард, подробно развито в неговата книга „Контролиране на корупцията“ (2008). Неговата теза е разработена на базата на икономическия критерий разходи на обществото за борба с корупцията.

В своята книга Клитгард е представил схематично описание на оптималния размер на корупцията под формата на функция между пределните социални разходи за единичен корупционен акт и общия размер на корупционната дейност в обществото или дадена организация. Спо-

ред него еднократната проява на корупция ще предизвика сравнително нисък социален разход. Но с увеличаване на обема на корупционната дейност, всеки нов корупционен акт ще води до по-големи загуби за обществото или организацията, които могат да се изразяват в намаляване на ефективността, намаляване на събираемостта на данъци, влошаване на разпределението на доходи и други. Този резултат е изобразен именно чрез възходящата линия на фиг. 1.

Източник: Клитгард, 2008: 50.

Фигура 1. Оптимален размер на корупцията

Вторият компонент от тази функция са пределните разходи за намаляване на корупцията. Според проф. Клитгард при наличие само на няколко случая на корупционни действия, разкриването им е свързано с повече разходи, отколкото в случаите на по-широко разпространение на корупцията, когато разкриването ѝ е по-лесно и разходите за единичен корупционен акт, свързани с мерките за намаляването ѝ, са по-ниски. В този случай линията на пределните социални разходи за намаляване на корупцията ще бъде низходяща на фигурата по-горе.

Пресечната точка на двете линии, изобразяващи двете величини, указва равнището на корупционни действия и усилия за намаляването ѝ, при което разходите са най-ниски. В конкретния случай тази точка е отбелязана с P^* на диаграмата и определя оптималния размер на корупцията. Според проф. Клитгард в някои случаи нивото на пределните социални разходи, свързани с корупцията, може да е постоянно, а линията за разходите за намаляването ѝ да има друга форма. Но в повечето случаи

оптималният размер на антикорупционните усилия не е безкраен, нито оптималният размер на корупцията е нулев. Именно тезата на Клитгард (2008: 49-50) сочи, че в даден момент разходите за пълното изкореняване на корупцията може да станат толкова високи, че надхвърлят възможностите на дадена държава или общество. Ето защо основната му теза е, че държавите следва да се стремят към ограничаването на корупционната дейност до такива нива, че разходите за борба с нея да не надхвърлят потенциалните ползи.

Именно доказателство за тезата на американския изследовател е и изследването на Transparency International, което доказва, че в нито една държава по света не могат да бъдат постигнати нулеви нива на корупцията.

Наложило се във всекидневието определение е, че корупцията е злоупотреба със служебно положение с цел лично и/или групово (корпоративно) обогатяване. Както посочих по-горе корупцията е социален феномен, който възниква не само в държавния сектор, но и в частния. Но в съвременните държави основно се говори за корупцията в публичния сектор, тъй като именно там се разходва огромен публичен ресурс, при злоупотребата с който се засягат правата на гражданите. Много често корупцията се представя с едно логическо уравнение: $K=M+\Pi/V-O$. В това уравнение K е корупция, M е монопол върху ресурси, необходими на обществото или монополни права, Π е предвидливост и предпазливост и O е отчетност, контрол. Някои автори заменят в това уравнение предвидливостта и предпазливостта на длъжностното лице с V , което може да бъде дефинирано като възможност за вземане на решение по усмотрение. Според това уравнение корупцията е толкова по-висока, колкото по-голяма е властта на дадено лице върху определени обществени ресурси, колкото то е по-предвидливо и по-предпазливо и разполага с възможността да взема решение по собствено усмотрение и отчетността и контролът са по-ниски или липсват.

Заклучение

Корупцията възпрепятства устойчивото развитие на държавите и постигането на целите в тази насока. Ето защо усилията на Европейския съюз са насочени към създаване на механизми и по-строги санкции, както на национално равнище, така и на европейско с цел ограничаването ѝ в минимални размери. Корупцията подрива доверието на гражданите в неговите институции и възпрепятства провеждането на справедливи публични политики и предоставянето на качествени обществени услуги на гражданите на ЕС. Предотвратяването на корупцията и успешната борба с нея са от основно значение за защита на ценностите на ЕС и правата на неговите граждани, както и за поддържане на върховенството на закона и доверието в публичните институции.

Използвана литература

- Вебер, М. (2005). Протестантската етика и духът на капитализма. София: Захари Стоянов. (Weber, M. (2005). *Prostentskata etika I duhat na kapitalizma*. Sofia: Zahari Stoynov).
- Клитгард, Р. (2008). Контролиране на корупцията. София: Сиела. (Klitgard, R. (2008). *Kontrolirane na korupciyta*. Sofia: Ciela).
- Петкова И., Зл. Киряков, Г. Димитров. (2019). Противодействие на корупцията в здравеопазването. София: Издателски комплекс – УНСС. (Petkova, I., Zl. Kirykov, G. Dimitrova. (2019). *Protivodeistvie na korupciyta v zdraveopazvaneto*. Sofia: Izdatelski kompleks: UNSS).
- Петрунов, Г. (2019). Развитие на антикорупционно образование в българските висши училища. Стратегии на образователната и научната политика, 27(6): 567-578. (Petrunov, G. (2019). *Razvitie na antikoruptionsionno obrazovanie v balgarskite visshi uchilishta*. *Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, 27(6), 567-578).
- Речник на българския език, т. 8. (1995). София: БАН. (Rechnik na bulgarskiy ezik, t. 8 (1995).
- Mauro, P. (1995). Corruption and growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 110 (3): 681–712.
- Nwabuzor, A. (2005). Corruption and development: New initiatives in economic openness and strengthened rule of law. *Journal of Business Ethics*, 59(1): 121–138.

- Nye, J. (1967). Corruption and Political Development: Cost-Benefit Analysis. *American Science Review*, 51: 417-429.
- Petrunov, G. (2010). Sex Trafficking and Money Laundering: The Case of Bulgaria. Sofia: Risk Monitor Foundation.
- Petrunov, G. (2025a). Cultural, Ideological and Structural Conditions Contributing to the Sustainability of Violence Against Women: The Case of Bulgaria. *Social Sciences*, 14 (8), 488.
- Petrunov, G. (2025b). Multilevel Factors for (Non)Reporting Intimate Partner Violence: The Case of Bulgaria. *Societies*, 15, 265.
- Pope, J. (2000). *Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System*. Berlin: Transparency International.
- Pope, J. (2000). *Confronting Corruption. The Elements of a National Integrity System*. TI Sourcebook.
- Shleifer, A. & Vishny, R. W. (1993). Corruption. *The Quarterly Journal of Economics*, 108: 599–617.
- Spyromitros, E. & Panagiotidis, M. (2022) The impact of corruption on economic growth in developing countries and a comparative analysis of corruption measurement indicators, *Cogent Economics & Finance*, 10: 1.
- Stamenkov, R. and G. Petrunov. (2025). The Vulnerability of Migrants from Bulgaria to Human Trafficking for Labor Exploitation. *Dve domovini*, 61, 91–111.
- Tanzi, V. (1998). Corruption around the world: causes, consequences, scope and cures. *International Monetary Fund Staff Papers*, 45: 559–594.
- RAND Europe. (2016). *The Cost of Non-Europe in the Area Corruption*. RAND.
- United Nations. (2018). *Global Cost of Corruption at Least 5 Percent of World Gross Domestic Product*. World Economic Forum Data.
- Yanev, N. & Petrunov, G. (2022). Police Stops and Searches – The case of Bulgaria. *Policija i sigurnost*, 31(4), 415-424.